

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

“ประชาธิปไตยตามความหมายของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ”

จัดทำโดย นายฉัฐภูมิ ว่องไว

รหัส ๖๕๐๙๐๕

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม

หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๙

วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาธิปไตยตามความหมายของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบันภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ยังคงมีความขัดแย้งทางการเมืองที่ฝังลึกลงสู่ชุมชนและประชาชน ซึ่งทั้งหมดทั้งมวลของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทางหนึ่งอาจพัฒนาไปสู่ขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง แต่อย่างไรก็ดีเหตุการณ์ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๔) ย่อมสะท้อนให้เห็นการเคลื่อนไหวอย่างช้าๆ ในทิศทางของระบบการเมืองใหม่ เป็นการปะทะกันระหว่างพรรคการเมืองผู้ครองอำนาจจากการรัฐประหารบวกรบนโยบายประชานิยมกับระบอบผู้นำของการเปลี่ยนแปลงในนามของคนรุ่นใหม่

การเรียกร้องประชาธิปไตยถูกนำมาเป็นประเด็นหลักในการก่อให้เกิดความเห็นที่แตกต่างๆ ของประชาชน ชุมชน สังคม ท่ามกลางความขัดแย้งดังกล่าว ทนายความผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายย่อมไม่สามารถหลีกเลี่ยง หรือตกอยู่ในแวงดวงของประเด็นทางการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน นอกเหนือจากประเด็นหลักในเรื่องของการเรียกร้องประชาธิปไตยจากรัฐบาล ความเห็นต่างทางความคิดความอ่านของแต่ละบุคคลย่อมเกิดขึ้นได้และมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างที่สำคัญในปัจจุบัน ได้แก่ การเสพข้อมูลข่าวสารในโซเชียลมีเดีย ซึ่งข้อมูลข่าวสารในช่องทางนี้มีความฉับไวจนบางครั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ขาดการกลั่นกรองตรวจสอบถูกผิด จริงหรือปลอม บางครั้งมีผลทำให้เกิดความเสียหายในวงกว้าง การเรียกร้องประชาธิปไตยก็เช่นกัน กลุ่มคนผู้เรียกร้องก็ได้อาศัยช่องทางนี้ในการเรียกร้อง ซึ่งมีผลทำให้กระแสของการเรียกร้องประชาธิปไตยขยายวงออกไปในแต่ละประเด็นที่ผู้เรียกร้องต้องการอย่างรวดเร็ว ทั้งที่บางเรื่องของการเรียกร้องมิได้เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย หรือตรงความต้องการของประชาชนคนส่วนใหญ่ เช่น การเรียกร้องเพื่อช่วยเหลือผู้ถูกกล่าวหาในการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ หรือการดูหมิ่นศาลฯ หรือการหมิ่นประมาทบุคคลทั่วไป เป็นต้น ซึ่งความผิดเหล่านี้ล้วนเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาบ้านเมืองมิได้เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยใดๆ แต่อาจเป็นเพราะด้วยความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของประชาชน หรือกลุ่มคนที่ได้เข้าไปเสพสื่อโซเชียล จึงมักถูกชักจูงไปให้มีความคิดความเห็นที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะกลุ่มของเด็กและเยาวชน ในฐานะทนายความผู้ประกอบวิชาชีพด้านกฎหมาย ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของผู้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม จึงเห็นว่า ด้วยบทบาทและหน้าที่ดังกล่าว ทนายความควรจะต้องนำเสนอมุมมองในความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ที่ถูกต้องเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้และศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่แท้จริง ป้องกันมิให้กลุ่มคนหรือบุคคลต้องการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล หรือระบบการเมืองนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการปลุกกระดมให้ประชาชน นักเรียน นักศึกษา เกิดความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องอันนำไปสู่การเกิดความวุ่นวายในบ้านเมืองหรือสังคม ประเทศชาติ นอกจากนี้หากบทความนี้ได้มีการเผยแพร่ออกไปสู่สาธารณชน ก็ย่อมจะเป็นประโยชน์ในการสะท้อนมุมมองของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความกับความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” กับทนายความนั้นมีจุดยืน หรือหลักการยึดถือหลักประชาธิปไตยสำหรับการประกอบอาชีพอย่างไร

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความไม่สามารถหลีกเลี่ยงการตอบคำถามหรือการแสดงความคิดเห็นต่อการเรียกร้องประชาธิปไตย ซึ่งแท้ที่จริงแล้วในมุมมองของผู้เขียนเห็นว่าเป็นเพียงประเด็นการกล่าวอ้างของบุคคลที่เห็นต่างต่อรัฐบาลในภาวะหรือช่วงนั้นๆ และบางครั้งมีการแอบแฝงด้วยผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียมากกว่าการออกมาเรียกร้องประชาธิปไตยเพื่อการพัฒนาหรือปกครองประเทศ ในขณะที่ทนายความต้องปฏิบัติงานหรือรับผิดชอบสำนวนคดีความที่ลูกค้าความได้ว่าจ้างทนายความเองก็ดูเหมือนกับต้องถูกแบ่งออกเป็นฝักเป็นฝ่ายไปด้วยอย่างชัดเจน เริ่มตั้งแต่การถูกตั้งคำถามเมื่อเริ่มการรับคดีความที่เกี่ยวข้องกับการเมือง หรือรับคดีที่เกิดจากความเห็นต่างทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วถ้าหากทนายความท่านใดรับงานคดี หรืองานว่าความจากฝักฝั่งใดฝั่งหนึ่งที่มีบทบาทในทางการเมือง หรือทางสังคม ทนายความนั้นก็จะถูกตัดสินไปในทันทีว่าทนายผู้นั้นมีแนวความคิดฝักใฝ่ให้แก่ฝ่ายไหน เหมือนเป็นการตีตราแล้วว่าทนายความผู้นั้นอยู่ข้างหรือฝ่ายมีอำนาจปกครอง หรือฝ่ายประชาชน และด้วยสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอาชีพทนายความนอกจากจะต้องเรียนรู้ถึงสถานการณ์บ้านเมืองอย่างใกล้ชิดแล้ว การรับว่าความให้แก่ลูกค้าความไม่ว่าจะเป็นคดีอาญา คดีแพ่ง หรือคดีความอื่นๆ จำต้องพิจารณาถึงความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงในประเด็นทางการเมือง ว่ามีความเกี่ยวพันกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งบางเรื่องบางคดีหากมองผิวเผินเป็นเพียงคดีธรรมดาที่มีโทษทางอาญาและทางแพ่งทั่วไป เช่น การบุกรุกป่าสงวนของชาวบ้านหรือประชาชนทั่วไป เป็นต้น ซึ่งหากเราพิจารณาเพียงประเด็นข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการต่อสู้คดีเพียงอย่างเดียว โดยไม่พิจารณาถึงบริบทที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบัน ไม่ว่าจะ เป็นในระหว่างการต่อสู้คดี หรือเมื่อสิ้นสุดการพิพากษาของศาล การทำหน้าที่ของทนายความ อัยการ ผู้พิพากษา อาจได้รับผลกระทบจากผลของคดี เพราะผลของคดีมักจะถูกนำไปเปรียบเทียบกับคดีในลักษณะเดียวกัน ความผิดฐานเดียวกัน ซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นนักการเมืองหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงทางสังคม หรือแม้กระทั่งหน่วยงานของรัฐเอง เช่น กรณีการสร้างบ้านพักผู้พิพากษาที่จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น กระแสของเรื่องที่เกิดขึ้นนั้นมักจะถูกเชื่อมโยงไปสู่การหวังผลการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระดับประเทศ หรือพาดพิงไปถึงความเชื่อมั่นต่อสถาบันหลักของประเทศ แม้ศาลจะได้พิพากษาตามข้อเท็จจริง หรือตัวบทกฎหมายและทนายความก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักการทางวิชาชีพแล้วก็ตาม ผลของคดีมักถูกยกมาเป็นประเด็นในการเรียกร้องประชาธิปไตยหรือเปลี่ยนแปลงประเทศ โดยการนำไปเปรียบเทียบกับนักการเมือง รัฐบาล จนกลายเป็นกระแสปลุกเร้าในเรื่องของความไม่ยุติธรรม หรือการดำเนินการที่แตกต่างกันระหว่างประชาชนกับนักการเมือง หรืออาจกล่าวว่าเป็นเรื่องการเปรียบเทียบความแตกต่างของคนรวยและคนจน คนมีหน้ามีตาในสังคมกับชาวบ้านธรรมดา ซึ่งจากที่หยิบยกตัวอย่างมานั้นเป็นเพียงเศษเสี้ยวของกระแสสังคมในปัจจุบันที่ผู้ประกอบอาชีพทนายความจะต้องพึงระลึกและระมัดระวัง รู้เท่าทัน หรือพึงต้องหาวิธีหรือแนวทางในการรับมือกับการนำเอาเรื่องหรือประเด็นที่อาจมีไข่มุกเนื้อแท้ของประชาธิปไตยมาใช้เป็นกระแสเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย

ดังนั้น ในการประกอบอาชีพทนายความ ทนายความทุกคนจึงต้องศึกษาและมีความรู้ความเข้าใจ หรือนิยามความหมายของประชาธิปไตยของตน เพื่อส่วนหนึ่งอาจจะต้องนำมาใช้ในการอธิบายให้แก่ประชาชนหรือลูกความได้ทราบถึงหลักการ แนวคิด หรือจุดยืนของประชาธิปไตยในฐานะที่ทำหน้าที่ทนายความ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๓ ซึ่งได้บัญญัติว่า “ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”

ความหมายของประชาธิปไตย

ก่อนจะกล่าวถึงความหมายของคำว่าประชาธิปไตย นั้น ขอกล่าวถึงยุคที่เริ่มเข้าสู่ความรู้ความเข้าใจของคำว่าประชาธิปไตย ซึ่งได้เริ่มขึ้นหลังเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ และนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของเรียนรู้ประชาธิปไตยและการพัฒนาการของประชาธิปไตยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ภายใต้ชื่อเรียกรูปแบบการปกครองว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕

ประชาธิปไตยนั้น เกิดขึ้นในสมัยกรีกโบราณช่วงศตวรรษที่ ๕ ก่อนคริสตกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเอเธนส์เมื่อ ๕๐๘ ปีก่อนคริสตกาล ประชาธิปไตยแบบนี้เรียกว่า “ประชาธิปไตยทางตรง” ซึ่งพลเมืองเกี่ยวข้องในกระบวนการทางการเมืองโดยตรง ก่อนจะพัฒนามาในยุคปัจจุบันในรูปแบบของประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน และแม้ว่าในปัจจุบันประชาธิปไตยจะยังไม่มีนิยามที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วกันก็ตาม แต่มีการระบุว่าความเสมอภาคและอิสรภาพเป็นคุณลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยนับแต่โบราณกาล หลักการดังกล่าว สะท้อนออกมาผ่านความเสมอภาคทางกฎหมายของพลเมืองทุกคน และสิทธิเข้าถึงกระบวนการทางกฎหมายโดยเท่าเทียม ตัวอย่างเช่น ในประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ทุกเสียงมีน้ำหนักเท่ากันทั้งสิ้น และไม่มี การจำกัดอย่างไร้เหตุผลใช้บังคับกับทุกคนที่ปรารถนาเป็นผู้แทน ส่วนอิสรภาพได้มาจากสิทธิและเสรีภาพตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งโดยทั่วไปได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตยที่ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการในกรีกโบราณ แต่วิธปฏิบัติแบบประชาธิปไตยปรากฏในสังคมอยู่ก่อนแล้ว รวมทั้งเมโสโปเตเมีย ฟินีเซีย และอินเดีย วัฒนธรรมอื่นหลังกรีกได้มีส่วนสำคัญต่อวิวัฒนาการของประชาธิปไตย เช่น โรมันโบราณ ยุโรป และอเมริกาเหนือและใต้ มโนทัศน์ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนเกิดขึ้นส่วนใหญ่จากแนวคิดและสถาบันซึ่งได้ถูกพัฒนาระหว่างยุคกลางของยุโรปและยุคภูมิธรรมในการปฏิวัติอเมริกาและการปฏิวัติฝรั่งเศส

ประชาธิปไตยถูกเรียกว่า "ระบอบการปกครองสุดท้าย" และแพร่หลายอย่างมากไปทั่วโลก สิทธิในการออกเสียงลงมติในหลายประเทศได้ขยายวงกว้างขึ้นเมื่อเวลาผ่านไปจากกลุ่มค่อนข้างแคบ (เช่น ชายมั่งมีในกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ) โดยนิวซีแลนด์เป็นชาติแรกที่ทำให้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั่วไปแก่พลเมืองทุกคนใน ค.ศ. ๑๘๙๓ ประชาธิปไตยมักถูกเข้าใจสับสนกับระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐในบางนิยาม "สาธารณรัฐ" เป็นประชาธิปไตยรูปแบบหนึ่ง แต่นิยามอื่นทำให้ "สาธารณรัฐ" เป็นคำที่มีความหมายต่างหากไม่เกี่ยวข้องกัน อย่างไรก็ตาม แม้การดำเนินการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแม้จะได้รับความนิยมมากในปัจจุบันแต่ต้อง

เผชิญกับปัญหาหลายประการที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อย่างเช่น ข้อพิพาทเกี่ยวกับดินแดน การอพยพเข้าเมือง และการกีดกันกลุ่มประชากรบางชาติพันธุ์ เป็นต้น^๑

คำว่าประชาธิปไตยมักจะมีคำนำหน้าชื่อ โดยนักปกครองเรียกระบอบ “ระบอบ” หมายถึงอุดมการณ์หรือเป้าหมายหรือจุดหมายปลายทางสุดท้ายที่ต้องการไปสู่ ส่วนอีกคำ คือ “ระบบ” หมายถึงกรรมวิธีหรือเป็นวิธีการที่ไปสู่ระบอบหรือไปสู่จุดหมายปลายทาง “ประชาธิปไตย” (Democracy) มาจากคำว่า ประชา + อธิปไตย หมายถึง การเคารพเสียงข้างมาก ซึ่งความหมายอาจจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมหรือบริบท (Context) กล่าวคือ เมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนความหมายหรือวิธีการมันก็เปลี่ยนแปลงไปเป็นแก่นก็คือการเคารพเสียงข้างมาก^๒

สำหรับความหมายตามพจนานุกรมไทย คำว่า “ประชาธิปไตย”^๓ ประกอบด้วยคำว่า “ประชา” หมายถึง “หมู่คนคือปวงชน” กับคำว่า “อธิปไตย” หมายถึง “ความเป็นใหญ่” คำว่า “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง “ความเป็นใหญ่ของปวงชน” ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้ในหนังสือพจนานุกรมของทางราชการว่า “แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่” ส่วนความหมายตามความเข้าใจโดยง่าย คือ “ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชน เพื่อประชาชน” ซึ่งเป็นวาทะของประธานาธิบดีลินคอล์น วาทะนี้คนจำได้อย่างแม่นยำเพราะคนมักมองความหมายในแง่ของความรู้สึกตื่นเต้นว่าตนเองจะได้ เช่น ได้สิทธิได้อำนาจ หรือได้ความเป็นใหญ่ในการที่จะเป็นผู้ปกครอง แต่อีกแง่หนึ่งที่ไม่ค่อยได้มองคือ “ความรับผิดชอบ” จากวาทะลินคอล์นนั้น พระธรรมปิฎก มีความเห็นเพิ่มเติมว่า ที่ว่าประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนนั้น เป็นการเตือนให้รู้สึกตัวด้วยว่า คุณภาพของประชาธิปไตยอยู่ที่คุณภาพของประชาชน เพราะว่าโดยปกติคุณภาพของการปกครองย่อมขึ้นต่อผู้ปกครองเป็นสำคัญด้วยว่าในสมัยก่อนการปกครองอยู่ในกำมือของผู้ปกครองโดยตรง คุณภาพของประชาธิปไตยก็วัดได้จากผู้ปกครองนั่นเอง แต่ในสมัยนี้ในเมื่อประชาชนมาเป็นผู้ปกครอง บ้านเมืองจะเป็นอย่างไร ประชาธิปไตยจะมีคุณภาพแค่ไหนอยู่ที่คุณภาพของประชาชนเป็นสำคัญ สำหรับอริสโตเติล ให้คำจำกัดความของประชาธิปไตยไว้ว่า ประชาธิปไตย คือ สภาวะที่คนที่เป็นไทยและคนยากจน ซึ่งมีจำนวนมากในสังคมได้รับมอบหมายให้กุมอำนาจของรัฐไว้ในมือประชาธิปไตยที่บริสุทธิ์ที่สุด ได้รับการเรียกเช่นนั้นได้ก็เพราะมีสภาพแห่งความเสมอภาคปรากฏอยู่ในที่นั้น และกฎหมายของรัฐมุ่งรับรองความเสมอภาคนั้น และเพราะว่าคนยากจนจะไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายต่ำต้อยกว่าคนร่ำรวยหรือว่าอำนาจสูงสุดจะไม่ต้องอยู่ในกำมือของฝ่ายใด แต่ทั้งสองฝ่ายจะมีส่วนใช้อำนาจนั้นด้วยกัน ถ้าคนส่วนใหญ่เห็นว่าเสรีภาพและความเสมอภาคจะมีอยู่ในประชาธิปไตยแล้วทุกแผนการของรัฐบาลจะต้องเปิดประตู

^๑ Boyd, James Penny (๑๘๘๔). *Building and Ruling the Republic*(ภาษาอังกฤษ). Bradley, Garretson & Company. pp. ๑๒-๑๓. อ้างถึงใน วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี

^๒ “ประชาธิปไตยกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม” : การพัฒนานักกฎหมายภาครัฐระดับกลาง รุ่นที่ ๑ วันศุกร์ที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๐ เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. , ศ.ดร.วิษณุ เครืองาม

^๓ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔

^๔ “ความหมาย “ประชาธิปไตย” กับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ” วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ๒ ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๑) หน้า ๒๕๕-๒๕๖

ให้ประชาชนทุกคน ดังนั้น ทั้ใดที่เป็นประชาชนเป็นฝ่ายข้างมากและสิ่งทีพวกเขาลงคะแนนแล้วจะเป็นกฎหมายจึงเป็นข้อพิสูจน์ได้ว่า ในสภาวะเช่นนั้นก็ควรเรียกดว่า เป็นประชาธิปไตยจากคำจำกัดความนี้ จะเห็นได้ว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยตามทัศนะของอริสโตเติลก็คือ การประนีประนอมระหว่างคนที่เป็นเสรีทั้งที่ร่ำรวยและเป็นคนจนให้ร่วมกันใช้อำนาจปกครองประเทศและการที่คนข้างมากจะช่วยกันลงคะแนนตัดสินใจกรรมต่างๆ รวมทั้งการออกกฎหมายเหล่านี้จะรับรองความมีเสรีภาพและความเสมอภาคระหว่างคนจนกับคนรวย^๕ อย่างไรก็ตามได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้หลากหลาย ดังนี้

“วิทยาการเชิงกุล” ให้ความหมาย “ประชาธิปไตย” หมายถึง อำนาจ หรือการปกครองโดยประชาชนเป็นระบบทางการเมืองที่ประชาชนมีส่วนในการปกครองโดยผ่านผู้แทนของตนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม “Lipset” ให้ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย หมายถึง ระบบการเมืองที่เปิดโอกาสโดยใช้วิถีทางปกติธรรมดาทางรัฐธรรมนูญที่จะทำให้มีการเปลี่ยนตัวผู้ปกครองได้ อีกทั้งยังเป็นกลไกทางสังคมที่ช่วยให้มีการแก้ไขปัญหาในสังคม อันเกิดจากการตัดสินใจที่ขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงเท่ากับเปิดโอกาสให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้ใช้อิทธิพลของตนเข้ามากำหนดการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ โดยการเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั่นเอง “ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์” ได้ให้ความหมายของคำว่าประชาธิปไตย คือ รัฐบาลโดยประชาชน รัฐบาลตามระบอบนั้นซึ่งอำนาจของกษัตริย์ตกอยู่กับประชาชนทั้งมวลและประชาชนมีอำนาจจัดการโดยตนเองได้โดยตรง หรือ โดยเจ้าหน้าที่ (คือผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน ในปัจจุบันนี้มักใช้กันรวมๆ ว่า หมายถึงรัฐสังคม ซึ่งพลเมืองทั้งหลายมีสิทธิเท่าเทียมกัน สรุปโดยรวม “ประชาธิปไตย” หมายถึง ระบบการปกครองที่ถือว่าประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศและเป็นระบบที่การดำรงชีวิต บุคลิกภาพ ทัศนคติของคนในสังคมในกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ยึดหลักที่ว่าประชาชนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด^๖

หลักการสำคัญของประชาธิปไตย

ระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น คือ การที่ปกครองโดยอำนาจของคนในประเทศ ทุกคนจะมีสิทธิเสรีภาพในการตัดสินใจ มีความเท่าเทียมกันในด้านกาเลือกตั้ง การรักษาพยาบาล และการศึกษา รวมถึงการดำเนินธุรกิจหรืออาชีพเลี้ยงตนเอง ตัวแทนที่จะเข้ามาบริหารประเทศนั้นจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนเพราะคนที่เข้ามาเป็นตัวแทนนั้นจะต้องเป็นตัวแทนของประชาชนที่เข้ามาบริหารประเทศเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของคนในชาติ และประชาชนทุกคนสามารถตรวจสอบผู้แทนเหล่านั้นได้โดยไม่มีเงื่อนไข ซึ่งในการจำแนกหลักการสำคัญของประชาธิปไตยนั้น สามารถสรุปได้ ดังนี้^๗

^๕ งานนิพนธ์ “ทัศนะของพนักงานเทศบาล ตำบลแหลมฉบังจังหวัดชลบุรีที่มีต่อประชาธิปไตยคนตื่นักการเมืองท้องถิ่นที่ดี” ทิพาภรณ์ สุตมข , หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา : มกราคม ๒๕๕๓

^๖ เรื่องเดียวกัน.

^๗ ธัญรัช วิกิตภูมิประเทศ, “ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์”, รายงานผลการวิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ๒๕๕๖), หน้า ๗

๑. หลักการที่ว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน” (Popular Sovereignty)

เราได้ถือว่าประชาธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศที่คนในสังคมสามารถแสดงออกถึงความต้องการของตนได้ อีกทั้งเป็นการปกครองเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่พลเมืองในสังคมด้วย ปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยทางอ้อม เป็นกระบวนการปกครองโดยการเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในการปกครอง เช่น การเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่นๆ

๒. หลักการในการเคารพสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่

“สิทธิ” หมายถึงประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

“เสรีภาพ” หมายถึง ความสามารถที่จะกระทำการใดๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง เช่น เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการนับถือศาสนา, ความมีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นจะจำกัดได้แต่ก็โดยกฎหมายเท่านั้น

“หน้าที่” หมายถึง สิ่งที่คุณจะต้องปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติกิจที่ต้องทำด้วยความรับผิดชอบ ดังนั้น หลักสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ตามหลักประชาธิปไตยจึงหมายความว่า สิทธิของบุคคลที่จะกระทำการใดหรืองดเว้นการกระทำการโดยมีเสรีภาพภายใต้กฎหมายและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

๓. หลักการแห่งความเสมอภาค

การปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติเรื่องความเสมอภาคเอาไว้ ได้แก่ ความเสมอภาคทางการเมือง ประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ความเสมอภาคทางสังคม ความเสมอภาคทางกฎหมาย ซึ่งมาตรา ๒๖ ได้บัญญัติให้การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วยกฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

ความหมายและลักษณะงานของผู้ประกอบวิชาชีพพิพทนายความ

“ทนายความ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๒ อธิบายว่า ทนายความ หมายถึง ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ว่าความแก่ต่างคู่ความในเรื่องอรรถคดี พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.๒๕๒๘ มาตรา ๘ บัญญัติว่า “ทนายความ” หมายความว่า ผู้ที่สภาทนายความได้รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า “ทนายความ” หมายถึง ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ว่าความแก่ต่างคู่ความในเรื่องอรรถคดี และเป็นผู้ที่สภาทนายความได้รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความ

ลักษณะงานของทนายความ

ลักษณะของงานทนายความนั้น ทนายความจะทำหน้าที่ว่าความคดีอาญาและคดีแพ่ง ให้คำแนะนำแก่ลูกความเกี่ยวกับปัญหาบุคคลและธุรกิจในแง่ของ จัดการรายละเอียดด้านกฎหมายในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ คดีความแทนลูกความในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งดำเนินการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล งานของทนายความคือการปกป้องคุ้มครองลูกความ(ผู้ว่าจ้างทนาย) ด้วยการชี้แจงข้อกฎหมาย เพื่อแสดงให้เห็นว่าลูกความของตนไม่มีความผิด ทนายยังสามารถจำแนกได้อีกหลายสาขา อาทิเช่น

๑. ทนายความโดยทั่วไป ซึ่งรับว่าความในคดีแพ่ง คดีอาญา เป็นต้น
๒. ทนายความด้านสิ่งแวดล้อม ดูแลคดีและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องทางสิ่งแวดล้อม เช่น ทำงานให้กับกลุ่มผู้สนับสนุนสิ่งแวดล้อม บริษัทกำจัดขยะหรือหน่วยงานรัฐในการช่วยดูแลข้อกฎหมายต่างๆ
๓. ทนายความด้านภาษีอากร ดูแลกรณีที่เกี่ยวข้องกับภาษีให้กับบุคคลและบริษัทต่าง ๆ พวกเขาช่วยเหลือลูกความเกี่ยวกับข้อตกลงที่มีความซับซ้อน เพื่อให้ลูกความจ่ายภาษีที่เหมาะสมกับรายได้ กำไรหรือ อสังหาริมทรัพย์ที่มี
๔. ทนายความด้านทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ทำหน้าที่ด้านกฎหมายการลงทุน ลิขสิทธิ์ การค้า การขนส่งทางทะเล เป็นต้น

การทำงานหรือปฏิบัติหน้าที่ของทนายความ

๑. สื่อสารกับลูกความ เพื่อทำความเข้าใจประเภทของคดีว่าเป็นแพ่ง หรืออาญา มีใครซึ่งมีสถานะใดบ้างที่เป็นคู่กรณี รวมทั้งสอบถามเพื่อนร่วมงาน ผู้พิพากษา และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคดีทำความเข้าใจ และหาหลักฐานเพิ่มเติม
๒. จัดทำวิจัยและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมาย คดีความกฎหมาย คำพิพากษา และระเบียบข้อบังคับสำหรับบุคคลและบริษัท
๓. นำเสนอข้อเท็จจริงด้วยหลักฐานและคำให้การของลูกความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องทางคดีและทำการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งทางคดีในนามของลูกความ ไม่ว่าสถานะของลูกความของเราจะเป็นโจทก์หรือจำเลยก็ตาม
๔. หากลูกความเป็นโจทก์ ทนายต้องเตรียมเอกสาร หลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่างคำฟ้องและยื่นฟ้องต่อศาล พร้อมแนบเอกสารที่จำเป็นเพื่อให้ได้รับการพิจารณาโดยง่าย โดยเมื่อเรื่องถึงชั้นศาล ทนายความต้องไปศาลทุกนัดจนเสร็จสิ้นคดี
๕. ในกรณีที่ลูกความเป็นจำเลย ทนายต้องรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อจำเลย แล้วนำไปพิสูจน์ต่อศาลแก้ข้อกล่าวหาของโจทก์ โดยเมื่อเรื่องถึงชั้นศาล ทนายความต้องไปศาลทุกนัด ตั้งแต่นัดไต่สวนมูลฟ้อง นัดสืบพยาน จนถึงวันที่ศาลตัดสิน เป็นอันเสร็จคดี
๖. เมื่อคดีเสร็จสิ้นแล้วก็รับค่าทนายความตามที่ตกลงกันไว้ และห้ามเปิดเผยความลับของผู้ที่ตนว่าความให้ เว้นแต่ลูกความจะอนุญาต

การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบอาชีพทนายความ

๑. คู่ความ ซึ่งได้แก่ ลูกความผู้ที่ว่าจ้างให้ทนายความว่าความให้ และฝ่ายตรงข้ามกับผู้ว่าจ้างให้ว่าความ ไม่ว่าจะในกรณีที่เป็นโจทก์ (ผู้เสียหาย) หรือจำเลย (ผู้ถูกกล่าวหา)
๒. อัยการ หากคู่คดีของเราเป็นหน่วยงานรัฐ อัยการจะเป็นผู้ว่าความให้อีกฝ่าย ซึ่งเราต้องต่อสู้ด้วยในชั้นศาล
๓. ตำรวจ ในขั้นตอนการดำเนินคดี ทนายต้องขอความร่วมมือจากตำรวจ ให้ช่วยอำนวยความสะดวกให้ เช่น ขอดูเอกสารหรือบันทึกประจำวัน เดินทางไปปิดหมายศาลจำเลย ดักจับผู้ต้องหาหรือคุยกับพยาน
๔. ราชทัณฑ์ ในกรณีที่ลูกความหรือพยานของทนายอยู่ในเรือนจำ ต้องมีการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ด้วย
๕. พยาน ผู้รู้เห็นเหตุการณ์ที่ทนายความต้องพุดคุยเพื่อให้เกิดประโยชน์กับรูปคดี
๖. ผู้พิพากษา ในขั้นตอนการสืบคดีและชั้นศาล ทนายความจะต้องว่าความต่อหน้าผู้พิพากษาที่นั่งอยู่บนบัลลังก์ ซึ่งเป็นผู้พิจารณาคดีทั้งหมด

ทนายความกับบทบาทในทางประชาธิปไตยในปัจจุบัน

ในฐานะทนายความเป็นบุคคลที่มีความสำคัญกับกฎหมาย มีหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนเรียกร้องความเป็นธรรมแม้ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้กระทำความผิดก็ตาม อย่างน้อยก็ช่วยให้บุคคลนั้นที่ต้องรับโทษหนักกลายเป็นเบาและได้รับโอกาสจากสังคมอีกครั้ง เช่นเดียวกันกับในเรื่องประชาธิปไตย ทุกๆ คนมีสิทธิและเสรีภาพในทุกๆ ด้าน อีกทั้งทุกคนมีความเท่าเทียมกันมีสิทธิ์ที่จะทำอะไรก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย แม้แต่การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองก็ตามทุกคนมีสิทธิ์ที่แสดงความคิดเห็นที่จะชอบหรือไม่ชอบก็ตาม มีสิทธิ์คิดต่างหากจำกัดความคิดเห็นที่ต่าง โอกาสที่จะให้สังคมยอมรับหรือไม่ให้ความเท่าเทียมกันก็คงจะเรียกประชาธิปไตยไม่ได้ อยากรู้ดีสังคมที่ประกอบไปด้วยมนุษย์หรือประชาชนจำนวนมากและเมื่อมนุษย์เป็นสัตว์สังคมการอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก การใช้สิทธิและเสรีภาพของแต่ละคนก็อาจยอมไปกระทบกระทั่งกับมนุษย์คนอื่นได้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดขึ้นเพื่อให้มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์ กฎหมายทำหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่สังคม แต่อีกด้านหนึ่งกฎหมายก็อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือรักษาอำนาจทางการเมือง ถูกฉวยใช้ละเมิดสิทธิของประชาชนและเอื้อประโยชน์ให้คนบางกลุ่มในการประกอบอาชีพทนายความนั้น มิใช่แค่เพียงการได้รับใบอนุญาตให้ว่าความแล้วก็สามารถเป็นทนายความว่าความในศาลหรือให้คำปรึกษาคดีต่อประชาชนได้ สิ่งที่สำคัญและจำเป็นยิ่งกว่าใบอนุญาตดังกล่าวที่สภาทนายความหรือกฎหมายได้กำหนดต้องมี ก็คือการสั่งสมประสบการณ์และฝึกฝนวิชาชีพในเส้นทางของวิชาชีพของตนเองอย่างเพียงพอ รวมถึงจิตสำนึกในใจของทนายความที่จะต้องสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งนับว่าเป็นโจทย์ใหญ่ที่สำคัญต่อการประกอบวิชาชีพทนายความในปัจจุบัน เพราะทนายความจะมีที่ยืนในสังคมของประชาธิปไตยแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดได้นั้นนับว่า

ยากเย็นอย่างยิ่ง ด้วยความเป็นประชาธิปไตยในประเทศไทยถูกกำหนดไว้ในมุมมองทางการเมืองมากกว่า การดำรงชีวิตของประชาชน ดังนั้น แม้จะมีเหตุการณ์ที่ทำให้มีการพูดถึงเรื่องความยุติธรรมและความเป็นธรรม ในสังคมอย่างกว้างขวางเพียงใดก็ตาม ทัศนคติของนายความก็ไม่สามารถที่จะยืนยันถึงหลักการทางกฎหมายได้อย่างแน่แท้ หลักการที่ว่าของนายความก็ไม่ได้แตกต่างจากผู้ประกอบอาชีพทางกฎหมายในด้านอื่น อาทิเช่น ผู้พิพากษาย่อมเป็นที่คาดหวังของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม พนักงานสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งประชาชนผู้ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา ก็คาดหวังว่าจะได้รับการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน หรือการได้มีโอกาสพิสูจน์การเป็นผู้บริสุทธิ์ตั้งแต่ในขั้นของการสอบสวน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การสร้างความ เป็นธรรมให้กับประชาชน สังคม ของผู้ประกอบการวิชาชีพนายความ การจะทำงานให้สำเร็จบรรลุเป้าหมาย ได้นั้น ภาพใหญ่หรือภาพรวมของประเทศจำเป็นต้องมีประชาธิปไตยเกิดขึ้นในประเทศชาติ สังคม หรือแม้กระทั่ง ในภาคการเมือง โดยภาพรวมที่ว่านั้น ได้แก่ ความเป็นนิติรัฐ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยเพราะหลักนิติรัฐนั้น สิทธิและเสรีภาพของทุกคนมีความเท่าเทียมกันมาแต่กำเนิดการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพนั้นต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายบัญญัติหรือให้อำนาจไว้ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้ในหมวด ๕ ตั้งแต่ มาตรา ๒๕ ถึง มาตรา ๔๙ แต่อย่างไรก็ตามในภาวะปัจจุบันนี้ ทัศนคติของนายความต่างก็ทราบกันดีว่า ในหลายกรณีกฎหมายถูกใช้ เป็นเครื่องมือรักษาอำนาจทางการเมืองถูกฉวยใช้ละเมิดสิทธิของประชาชน และเอื้อประโยชน์ให้คนบางกลุ่ม จนประชาชนเกิดความกลัวว่ากระบวนการยุติธรรมจะไม่สามารถอำนวยความเป็นธรรมได้ แล้วนายความ จะสามารถทำอะไรได้บ้าง ประกอบกับก็ปรากฏว่ามีนายความบางส่วนก็ได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือ นั้นด้วย ในความเห็นของผู้เขียนจึงเห็นว่า ด้วยหน้าที่ของนายความแม้จะถูกจำกัดในเรื่องของการเข้าไปใน คดีความที่ตนเองมิได้ถูกว่าจ้างหรือมีการร้องขอให้เข้าไปรับผิดชอบหรือสังเกตการณ์ แต่นายความย่อม สามารถทำหน้าที่ในฐานะของนักกฎหมายเช่นนักวิชาการด้านกฎหมาย หรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัย ได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอสิ่งที่สังคมประชาชนต้องรับรู้ถึงการละเมิด หรือบิดเบือนกฎหมาย และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่ถูกต้องเท่าเทียม

บทสรุปความหมายประชาธิปไตยของผู้ประกอบวิชาชีพนายความ

ในมุมมองของผู้ประกอบวิชาชีพนายความของผู้เขียนต่อความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ภายใต้สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย และการเรียกร้องของกลุ่มบุคคลในปัจจุบันนี้ ผู้เขียน ขอเสนอความหมายของประชาธิปไตยออกเป็นรูปแบบ ดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบของประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสังคมไทย

หากเราได้ศึกษาถึงอดีตของสังคมไทยในการเรียนรู้การปกครอง ตั้งแต่การปกครองในระบอบ ราชาธิปไตย ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน ซึ่งรูปแบบ ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนี้ ประเทศไทยได้นำแนวทางการปกครองมาจากประเทศฝั่งตะวันตก ก็ตาม แต่แท้ที่จริงแล้วประเทศไทยก็มีเอกลักษณ์ของตนเองเพราะเรามีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งมีความสอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมไทยอันเป็นที่ยอมรับกัน

ในอารยประเทศ เราอาจจะล้มบ้างลุกบ้างก็ตาม ไม่ว่าจะมีการรัฐประหาร การชุมนุมประท้วงของประชาชน เพื่อเปลี่ยนแปลงต่อรัฐบาล หรือรัฐธรรมนูญก็ตาม อย่างไรก็ตาม อยากรู้ก็ทำมาความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็เป็นไป ด้วยการเรียนรู้ของประชาชนคนไทยร่วมกัน ทั้งการเรียนรู้พฤติกรรมของนักการเมือง การเรียนรู้ระบบ การจัดการเลือกตั้ง การเรียนรู้ถึงที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือการทำหน้าที่ของรัฐบาลในแต่ละยุคแต่ละสมัย เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ประชาชนคนไทยได้ให้ความสนใจมากขึ้น เพราะประชาชนในยุคปัจจุบันสามารถเข้าถึงช่องทางของข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้นผ่านทางโซเชียลมีเดีย และรวมถึงการได้รับผลใกล้ชิดต่อเหตุการณ์บ้านเมืองที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นสภาพของเศรษฐกิจ การค้าการขาย การประกอบอาชีพ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ประชาธิปไตยของไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้น ล้วนมีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยเป็นอย่างยิ่งและประชาธิปไตยนี้ก็จะมีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ตามแต่บทเรียนที่ประชาชนได้รับ ในอนาคตเราอาจจะไม่ได้เห็นการออกมาชุมนุมประท้วงของประชาชนเพื่อขับไล่รัฐบาลอีกก็เป็นไปได้ แต่เราจะเห็นความอดทนของประชาชนในการเก็บเกี่ยวข้อมูลไว้เพื่อใช้ในการออกสิทธิออกเสียงลงคะแนนเพื่อเลือกรัฐบาลที่ตนต้องการ และด้วยสังคมของไทยที่มีแนวโน้มเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุ โดยจำนวนประชากรผู้สูงอายุจะมีมากขึ้น อนาคตของประเทศอาจจะต้องถึงเวลาที่เรจะต้องฝากไว้กับเด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง การปรับจูนความคิดความเห็นระหว่างวัยคงจะต้องถูกนำมาเป็นบทเรียนในการศึกษาเรียนรู้ร่วมกันในการกำหนดอนาคตของประเทศ และการเป็นประชาธิปไตยในรูปแบบของการมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็น หรือการเสนอแนะ ซึ่งนั่นอาจหมายถึงการไม่ยึดติดต่อประชาธิปไตยที่เป็นระบบเสียงข้างมากเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป เพราะประเทศชาติที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยเสียงข้างน้อย อาจจะต้องถูกนำมาคิดวิเคราะห์หัตถ์ยอดหาจุดที่ลงตัวเพื่อกำหนดทิศทางของประเทศ ดังนั้น มุมมองความหมายของประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสังคมไทยหรือประเทศไทยของนายความนั้น คือ ประชาธิปไตยที่ยึดประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่ ไม่เห็นแก่ตัวเพื่อประโยชน์ของตนและพวกพ้อง การใช้อำนาจของรัฐหรือตัวแทนรัฐต่อประชาชนที่เป็นไปโดยสุจริต เทียงธรรม เท่าเทียมกัน มีนักการเมืองที่มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ การคำนึงถึงเสียงส่วนน้อยโดยเฉพาะเสียงของเด็กและเยาวชนซึ่งจะต้องเติบโตขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่สืบต่อจากคนรุ่นปัจจุบันว่าเขาจะดำเนินอนาคตของประเทศหรือจะออกแบบประชาธิปไตยอย่างไรให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ประเทศชาติ และระบบโดยรวมของโลก

๒. บทบาทและหน้าที่ของนายความในสังคมที่เรียกร้องประชาธิปไตย

เราได้ทราบกันดีแล้วว่า ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพนายความได้นั้น จะต้องมิใช่ใบอนุญาตให้ว่าความ “นายความ” จึงเสมือนเป็นตัวแทนของบุคคลที่เกี่ยวกับการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม หรือในเรื่องของกฎหมาย มีบทบาทในการให้คำปรึกษาแนะนำในการดำเนินการให้ถูกต้องเกี่ยวกับระเบียบของกฎหมาย เป็นคนกลางในการช่วยไกล่เกลี่ยแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ให้ถูกต้องโดยอาศัยความยุติธรรมไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง นายความจะต้องปฏิบัติตามตัวบทกฎหมาย ทั้งคุณสมบัติหรือที่มาของการได้เป็นนายความ และการปฏิบัติหน้าที่เมื่อได้เป็นนายความซึ่งเมื่อนายความเป็นอาชีพที่ต้องเกี่ยวพันหรือเกี่ยวข้องกับผู้ประชาชนโดยตรง บทบาทและการทำหน้าที่ในฐานะนายความภายใต้สังคมที่แสวงหาหรือ

เรียกร้องประชาธิปไตยในปัจจุบัน จะต้องไปในแบบใดนั้น ผู้เขียนเห็นว่าด้วยหลักการแล้วประชาธิปไตยก็คือ การปกครองโดยรูปแบบของประชาชน อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน ทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาค เท่าเทียมกัน สามารถแสดงความคิดเห็นได้ในกรอบที่กฎหมายกำหนดไม่ไปพาดพิง ใส่ร้ายป้ายสีบุคคลอื่น ประชาชนทุกคนสามารถแสดงจุดยืนทางสังคมประชาธิปไตยได้อย่างเท่าเทียมกันประชาธิปไตย หรืออาจกล่าวได้ว่า “ประชาชน” คือ หัวใจของประชาธิปไตย ประชาชนสามารถร่วมดำเนินการเพื่อสร้างสรรค์สังคม ประเทศชาติได้ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หากรัฐธรรมนูญกำหนดให้มีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งตามหลักการของประชาธิปไตย คือ การเลือกบุคคลเข้าไปทำหน้าที่แทน อย่างไรก็ตามการเป็นประชาธิปไตยนั้นก็มิได้หมายความว่าประชาชนไม่สามารถออกมาเรียกร้องในรูปแบบของการใช้สิทธิโดยตรง เช่น การประท้วง การร้องเรียน หรือการนำเสนอความคิดเห็นในช่องทางต่างๆ ที่เป็นไปด้วยความเหมาะสมสอดคล้อง กับบริบทของบ้านเมือง เพื่อให้รัฐบาลรับทราบถึงปัญหา สิ่งต่างๆ ที่นำเสนอในช่วงต้นมานั้น ผู้ประกอบวิชาชีพ ทนายความสามารถเข้าไปมีบทบาทและหน้าที่ในการให้ความรู้ความเข้าใจเสนอมุมมองทางกฎหมายเพื่อปรับ ให้เข้ากับข้อเท็จจริง โดยไม่นำเอาความคิดเห็นส่วนตัวไปปะปน และสำหรับในการรับว่าความจากประชาชน หรือกลุ่มบุคคล ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายใดก็ตามทนายความย่อมสามารถเข้าไปมีบทบาทในการร่วมส่งเสริม ประชาธิปไตยที่แท้จริง มิใช่การเรียกร้องประชาธิปไตยเปลือกนอก หรือประชาธิปไตยแอบแฝงฉาบฉวย เพื่อประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดที่ทนายความจะประสบความสำเร็จในการทำหน้าที่ ในการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่แท้จริงให้เกิดต่อประชาชนและประเทศชาติ รวมถึงเข้าไปมีส่วนทำให้สังคม และประเทศชาติมีความสุขและเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ถูกที่ควรร่วมกัน คือ การวางตนเป็นกลางทางการเมือง ไม่เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองหรือส่วนตน เช่น การไม่เข้าไปรับตำแหน่งทางการเมืองใดๆ ในขณะที่ยังไม่พ้นจากการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ หรือเข้าไปเป็นสมาชิกสังกัดพรรคการเมือง หากทนายความประสงค์จะไปมีบทบาทหรือทำหน้าที่ทางการเมืองใดๆ ก็ควรจะต้องสละวิชาชีพ หรือใบอนุญาตว่าความ โดยแจ้งหรือเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ ซึ่งในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า คือ ช่องว่าง ที่ทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นต่อบทบาทในการส่งเสริมประชาธิปไตย ให้เกิดแก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง รวมไปถึงการที่ทนายความจะแสดงความคิดเห็นใดในระบอบ ประชาธิปไตยแม้จะเป็นความเห็นส่วนตัวก็อาจจะถูกเชื่อมโยงไปถึงการสนับสนุนฝักใฝ่การเมืองใดการเมืองหนึ่ง

การสวมหมวกในฐานะทนายความ มีหน้าที่การทำงานที่ต้องการความเชื่อถือ หรือศรัทธาจากประชาชน เฉกเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักการเมือง แต่สิ่งที่ทนายความมีความแตกต่างจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักการเมือง เพราะว่าทนายความนั้น มิได้หมายถึง ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ว่าความแก่ต่างคู่ความในเรื่องอรรถคดี และเป็นผู้ที่สภาทนายความได้รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความเท่านั้น แต่ความหมาย ของทนายความที่แท้จริงแล้ว คือ การเป็นผู้ประกอบอาชีพที่มีความทรงคุณค่าในตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแบกรับภาระของความเชื่อมั่น ศรัทธา อันหมายถึงที่พึ่งให้แก่ประชาชนในยามที่เขาไม่สามารถจะหันไปหา ที่พึ่งพิงทางไหนได้

ดังนั้น โดยสรุปในมุมมองของผู้เขียน ในยุคที่สังคมเรียกร้องประชาธิปไตยโดยยังไม่เข้าใจถึงแก่นแท้หรือหลักการประชาธิปไตยที่แท้จริง วิชาชีพนายความจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เป็นการช่วยอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชน โดยใช้ความรู้ในหลักกฎหมายและอำนาจอย่างเป็นธรรม ซึ่งการวางตนให้เป็นกลางทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ทนายความทุกคนจะต้องนำไปปฏิบัติและยึดถือและรู้จักประเมินตนเอง ไม่ก้าวล่วง หรือก้าวล้ำเข้าไปในแดนของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในขณะที่ยังคงประกอบวิชาชีพนายความ

บรรณานุกรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔

ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (๒๕๕๖). *ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ทิพาภรณ์ สดุมุขงานนิพนธ์.(๒๕๕๓) “ทัศนะของพนักงานเทศบาล ตำบลแหลมฉบังจังหวัดชลบุรีที่มีต่อประชาธิปไตยคนดีนักการเมืองท้องถิ่นที่ดี” (หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์) . มหาวิทยาลัยบูรพา

ศ.ดร.วิษณุ เครืองาม . (๒๕๕๐). “ประชาธิปไตยกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม” (เอกสารประกอบการบรรยาย การพัฒนานักกฎหมายภาครัฐระดับกลาง รุ่นที่ ๑ วันศุกร์ที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๐)

พระมหาไถยน้อย ญาณเมธีและพระศิลาศักดิ์ สุขเมโธ .(๒๕๖๑). “ความหมาย “ประชาธิปไตย” กับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ” . วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ๒ ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๑) หน้า ๒๕๕-๒๕๖

Boyd, James Penny (๑๘๘๔). *Building and Ruling the Republic* (ภาษาอังกฤษ). Bradley, Garretson & Company. pp. ๑๒-๑๓. อ้างถึงในวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี